

การดำเนินการปกครองภายในระบอบรัฐสภาของประเทศไทย

ลักษณะการเมืองของไทย ตั้งแต่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕ เป็นต้นมา นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นระบอบการเมืองที่ขาดเสถียรภาพที่สุดแห่งหนึ่งในโลก เพราะระยะเวลา เพียงไม่ถึง ๕๐ ปีนั้น ประเทศไทยมีการเปลี่ยนรัฐบาลถึง ๓๒ ชุด มีการปฏิวัติครั้งสำคัญ ๒ ครั้ง มีการกบฏและรัฐประหารอีกหลายครั้ง

การขาดเสถียรภาพทางการเมือง

ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งมีกษัตริย์เป็นผู้อำนาจสูงสุดแต่ผู้เดียวในการปกครองประเทศไทยมาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงว่าประชาชนชาวไทยทุกคนจะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศไทยโดยเท่าเทียมกัน

การเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ ได้มีการริเริ่มและลงมือโดยบุคคลคณะหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญญาชนรุ่นใหม่ที่ผ่านการศึกษามาจากประเทศตะวันตกโดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศส กลุ่มปัญญาชนที่มาร่วมตัวกันเพื่อมุ่งหมายจะเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยในครั้งนี้เรียกตัวเองว่า "คณะราษฎร" ได้ทำการยึดอำนาจในการปกครองประเทศ จากพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ และประกาศจะใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เป็นหลักในการปกครองประเทศ

บุคคลสำคัญฝ่ายทหารในคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ได้แก่

- พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา
- พ.อ. พระยา ทรงสุรเดช
- พ.อ. พระยาฤทธิ อัครเษย์

ส่วนบุคคลสำคัญฝ่ายพลเรือน ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎร ได้แก่ นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งก็เป็นบุคคลซึ่งผ่านการศึกษามาจากประเทศฝรั่งเศส เช่นเดียวกัน

เมื่อทำการยึดอำนาจเป็นผลสำเร็จ คณะราษฎรก็เริ่มดำเนินการตามความมุ่งหมายที่ได้ทำการปฏิวัติทันที นั่นคือการจัดให้มีตัวแทนของประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ แต่เนื่องจากในระยะนั้นเป็นระยะการเปลี่ยนแปลง Transitional Period ไม่สามารถทำการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนโดยทั่วไปได้จึงจำต้องใช้วิธีการแต่งตั้งไปก่อน โดยการแต่งตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราวขึ้น เป็นจำนวน ๓๐ ราย เพื่อให้ผู้แทนราษฎรแต่ละคนเป็นตัวแทนของจังหวัดทั้ง ๓๐ จังหวัด ในขณะนั้นแต่ก็มีใคร่บ่ว่า ผู้แทนคนใดเป็นตัวแทนของจังหวัดใด คงถือว่าผู้แทนราษฎรทุกคนเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยทั้งประเทศ

ในด้านการบริหารนั้น ได้จัดให้มีคณะกรรมการราษฎร ซึ่งประกอบด้วยประธานคณะ กรรมการราษฎร ๑ คน เป็นหัวหน้าและมีกรรมการราษฎรอีก ๑๔ คน คณะกรรมการราษฎรนี้ทำหน้าที่เช่นเดียวกับคณะรัฐมนตรีในปัจจุบันนั่นเอง ประธานคณะกรรมการราษฎร ก็ทำหน้าที่เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทย ก็คือ พระยามโนปกรณนิติธาดา

คณะกรรมการราษฎรหรือคณะรัฐมนตรีชุดแรก ได้เริ่มเข้าบริหารประเทศ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนกระทั่งวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ จึงได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร

๒๔. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๘. หน้า ๑๓๓๘.
 ๒๕. รัฐธรรมนูญ ๒๔๗๕ ม.๗๒

หลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้ว พระยามโนปกรณนิติธาดา ก็ได้
รับมอบหมายให้จัดตั้งคณะรัฐบาลเข้าบริหารประเทศอีกเป็นคณะรัฐบาลชุดที่ ๒ เข้าบริหารประเทศ
ตั้งแต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร

การปกครองของไทยหลังจากการใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรนี้ ถึงแม้แต่ละฝ่ายจะพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนในขอบเขตอำนาจอย่างดี ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความตื่นตัวในการปกครอง
ระบอบใหม่ก็ตาม แต่ในระยะต่อมาไม่นาน ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารก็เริ่ม
ไม่แน่นแฟ้น มีการขัดแย้งระหว่างคณะรัฐบาลกับสมาชิกรัฐสภา ตลอดจน ในขณะเดียวกันคณะราษฎรก็
เริ่มฟื้นฟูฐานระบบพรรคการเมืองขึ้นในประเทศไทย โดยได้จัดตั้งสมาคมคณะราษฎรขึ้น มีสมาชิก
เป็นจำนวนมาก ทั้งข้าราชการ และประชาชนทั่วไป รัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา เกรงว่า
สมาคมคณะราษฎรจะ เข้มแข็ง เกินไปจึงประกาศห้ามข้าราชการ เป็นสมาชิกของสมาคมคณะราษฎร
ซึ่งจากคำสั่งของรัฐบาลข้อนี้ ก็ช่วยเพิ่มความตึงเครียดในสัมพันธภาพระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภาให้
มากยิ่งขึ้น เพราะสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ก็เป็นกลุ่มบุคคลในคณะราษฎรนั่นเอง ดังนั้นคณะราษฎรจึง
มีเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่ในรัฐสภา การขัดแย้งนี้คือทวีความรุนแรงที่สุด เมื่อสมาชิกรัฐสภาจำนวนหนึ่ง
ได้แสดงว่าจะทำร้ายนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีบางราย ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๔๗๖ ซึ่งเป็นภาวะ
ที่รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ถือว่าเป็นภาวะอันสุดแสนจะทนทานได้ จึงได้ออกพระราชกฤษฎีกา
ให้ปิดประชุมสภา ให้งดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา และสั่งให้นายปรีดี พนมยงค์ ไปพำนักในประเทศ
ฝรั่งเศสในวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๔๗๖ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี
พนมยงค์ ซึ่งมีการวิจารณ์ว่าเป็นโครงการแบบคอมมิวนิสต์นั่นเอง

หลังจากมีพระราชกฤษฎีกาให้ปิดประชุมรัฐสภาแล้ว พระยามโนปกรณนิติธาดา ก็
ได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่ บริหารประเทศสืบต่อมา

อย่างไรก็ตาม บทบาททางการเมืองของพระยามโนปกรณนิติธาดา ครั้งนี้สร้างความ
ไม่พอใจให้กับพวกผู้ก่อการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี ๒๔๗๕ ซึ่งยังคงอยู่ในคณะรัฐบาล
ชุดของพระยามโนปกรณนิติธาดา และในรัฐสภาเป็นอันมาก รัฐมนตรีบางคนได้ลาออกจากตำแหน่ง

เช่น พระยาพหล, พระยาทรงสุรเดช, พระยาฤทธิอัคเนย์ และพระประศาสน์พิทยายุทธ ได้ลาออก
จากคณะรัฐมนตรีเมื่อ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๗๖^{๖๖} รัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา บริหาร
ประเทศต่อมาอีกเพียง ๒ วัน ก็ต้องพบกับรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖

ในวันดังกล่าวได้มีการยึดอำนาจจากรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา โดยทหารบก
ทหารเรือ และพลเรือนคณะหนึ่ง นำโดย พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา และ พ.ท.หลวงพิบูลสงคราม
การรัฐประหารครั้งนี้สำเร็จลงด้วยความสงบเรียบร้อย ปราศจากการขัดขวางจากคณะรัฐบาลแต่
อย่างใด คณะรัฐประหารอ้างสาเหตุความไร้สมรรถภาพของพระยามโนปกรณนิติธาดา ในด้านการ
บริหารประเทศและการใช้อำนาจในลักษณะเผด็จการ เป็นเหตุผลสำคัญในการรัฐประหารครั้งนี้ เมื่อ
การรัฐประหารสำเร็จลง พระยาพหลฯ ก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี เข้าบริหารประเทศ
แต่พระยาพหลฯ ได้บริหารประเทศมาเพียงระยะเวลาอันสั้น ก็ได้ลาออกเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม
๒๔๗๖ โดยอ้างเหตุผลความอ่อนความรู้ทางการเมือง และทางกฎหมายของตน แต่อย่างไร
ก็ตามพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงขอร้องให้พระยาพหลฯ รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
บริหารประเทศต่อไปก่อน พระยาพหลฯ จึงบริหารประเทศต่อไป เป็นที่น่าสังเกตว่า พระยาพหลฯ
ได้เรียกนายปรีดี พนมยงค์ กลับจากฝรั่งเศสใหม่เป็นรัฐมนตรีร่วมคณะด้วย ภายหลังจากได้
ตั้งกรรมการชุดหนึ่งขึ้นชักฟอกในวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๔๗๖ คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย^{๖๗}

๑. หม่อมเจ้าวรรณ ไวยากร
๒. พระยานวราชสุวัจน์
๓. พระยาศรีสังกร

และมีผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศเป็นที่ปรึกษาอีก ๒ คน คือ

๑. เซอร์โรเบิร์ต ฮอลแลนด์
๒. มงซีเออร์ กียอง

๖๖. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๓๓๕-๓๓๕

๖๗. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทน, รายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๒ (สามัญ)
๒๔๗๖, หน้า ๑๕๑๔-๑๕๓๗

การประชุมซึกฟอกนี้ไต่กระทำกันเป็นเวลานาน ผลของการพิจารณาเห็นว่า นายปรีดี ฯ ไม่ได้เป็น
คอมมิวนิสต์

คณะรัฐบาลของพระยาพหล ฯ ชุกนี้บริหารประเทศมาไม่นานก็มีเค้าของความไม่สงบ
ปรากฏอยู่ตลอดมา ซึ่งในที่สุดก็เกิดการกบฏครั้งสำคัญขึ้น นั่นคือ "การกบฏวรเดช" ซึ่งเริ่มใน
วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๗๖ โดยมีหัวหน้าคือ พล.อ.พระองค์เจ้าวรเดช กฤดากร อธิบดีเสนาบดี
กระทรวงกลาโหม จุดมุ่งหมายของการกบฏครั้งนี้คือเอาการบริหารอันขาดประสิทธิภาพของรัฐบาล
เป็นเป้าหมายสำคัญ โดยกล่าวหาว่าคณะรัฐบาลหลอภัยให้มีการคุ้มครองพระบรมเชษฐาภาพและเอา
นายปรีดีกลับเข้ามา เพื่อดำเนินการปกครองแบบคอมมิวนิสต์อีก ทั้งนี้เพราะได้มีพระบรมราช
โองการแต่งตั้ง นายปรีดี ฯ เป็นรัฐมนตรีเมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๖ ฝ่ายรัฐบาลถือว่าฝ่ายกบฏ
มุ่งทำลายระบอบประชาธิปไตย เพื่อนำชาติโดยหลังเข้าสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ดังนั้น
ฝ่ายรัฐบาลจึงแต่งตั้งให้ พ.ท.หลวงพิบูลสงคราม เป็นผู้บัญชาการกองทัพผสม กวาดล้างฝ่ายกบฏ
ซึ่งในที่สุดก็กวาดล้างฝ่ายกบฏได้สำเร็จในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๔๗๖ หัวหน้ากบฏคือพระองค์เจ้า
วรเดชได้หนีไปไซ่งอนในวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๗๖ นั้นเอง จากเหตุการณ์ยุ่งยากเหล่านี้ได้สร้าง
ความหนักใจให้กับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมาก เนื่องจากผู้ก่อการกบฏในครั้งนี้เป็น
เจ้านายชั้นสูง และเคยดำรงตำแหน่งสูงในราชการคือ เสนาบดี กระทรวงกลาโหม ซึ่งนับว่า

หัวหน้ากบฏครั้งนี้เป็นเจ้านายที่เกลียดพระองค์เป็นอย่างมาก ซึ่งย่อมจะทำให้รัฐบาลและคนทั่วไป
 เข้าใจว่าพระองค์มีส่วนรู้เห็นเป็นใจและสนับสนุนอยู่เบื้องหลังการกบฏครั้งนี้ ถึงแม้มการกบฏจะ
 เกิดขึ้นในขณะที่พระองค์เสด็จไปประทับที่พระราชวังไกลกังวลหัวหินก็ตาม พระองค์จึงตัดสินใจ
 เสด็จไปยังประเทศอังกฤษ เพื่อรักษาพระเนตร และในที่สุดพระองค์ก็ทรงประกาศสละราชสมบัติ
 เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๖ อันเนื่องมาจากการขัดแย้งกับรัฐบาลหลายประการ ซึ่งไม่สามารถ
 ทกลงกันได้ ประการสำคัญที่สุดก็ได้แก่เรื่องเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของราษฎร และการคุมอำนาจ
 เกิดขาดของรัฐบาลในทางการเมือง

หลังจากนั้น คณะรัฐบาลของพระยาพหล ๗ ก็ได้เตรียมการเลือกตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก
 ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศไทย เพื่อให้บรรลุถึงลักษณะอันแท้จริงของ
 ระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งหมายให้ประชาชนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การเลือก
 ครั้งนี้ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๖ โดยถือเกณฑ์ราษฎร ๒ แสนคนเลือกผู้แทน
 ได้ ๑ คน การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งแบบทางอ้อมคือให้ประชาชนเลือกผู้แทนตำบลก่อน
 แล้วให้ผู้แทนตำบลเลือกผู้แทนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง ผู้แทนราษฎรที่เลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวน ๗๕ คน

ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖ ก็ได้มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเทศที่ ๒
 ใหม่จำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามา เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภา

๒๕. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๐ หน้า ๑๓๓๔ - ๑๓๔๐

๓๐. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๐ หน้า ๔๑๖ - ๔๒๐

ผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่ตามมติ และก็ได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ซึ่งพระยาพหลฯ ก็ได้รับ
แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปอีก

รัฐบาลพระยาพหลฯ ได้บริหารประเทศตลอดมาจนแพ้ไหวศรเรื่องจำกัดยางในวันที่
๒๒ กันยายน ๒๔๗๗ รัฐบาลจึงแสดงน้ำใจของการเป็นประชาธิปไตยด้วยการลาออกทั้งคณะ แต่พระ
ยาพหลฯ ก็ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดอื่นอีกในวันเดียวกัน

ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๐ ผู้แทนราษฎรชุดแรกซึ่งเลือกตั้งมาเมื่อ ๑๕ พฤศจิกายน
๒๔๗๖ ก็สิ้นสุดวาระลง คณะรัฐมนตรีชุดพระยาพหลฯ ก็สิ้นสุดสภาพลงด้วย คณะรัฐมนตรีจึงลาออกเมื่อ
๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๐

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๒ ได้จัดใหม่ขึ้นเมื่อ ๗ พฤศจิกายน
๒๔๘๐ เป็นการเลือกตั้งแบบทางตรง คือให้ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนราษฎรด้วยตนเอง ไม่ต้องเลือก
ผู้แทนตำบลก่อน ให้มาเลือกผู้แทนราษฎรอีกครั้ง อย่างครั้งแรก หลังจากการเลือกตั้ง พระยาพหลฯ
ก็ได้รับแต่งตั้งให้จัดตั้งคณะรัฐบาลเข้าบริหารประเทศอีก คณะรัฐบาลชุดนี้บริหารประเทศมาจนถึง
วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๘๑ ก็โค่นล้มลง เนื่องจากมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร
อันมีสาเหตุมาจากการเสนอญัตติขอแก้ไขข้อบังคับว่าด้วยการประชุม และปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. ๒๔๗๔ ข้อ ๒ อันมีสาระสำคัญว่า ในการเสนอพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินในโอกาสต่อ
ไป รัฐบาลต้องเสนอรายละเอียดของงบประมาณแผ่นดินให้รัฐสภาได้ทราบด้วย ทั้งนี้เพื่อจะให้การ
ตัดสินใจเป็นไปอย่างมีเหตุผลและถูกต้อง

ผู้พิทักษ์นี้ สร้างความปั่นป่วนในรัฐสภาเป็นอันมากจนเป็นผลให้รัฐบาลต้องแพะแค้น
เสี่ยง จนต้องลาออกจากตำแหน่งไป แต่คณะผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ไม่ยินยอมโดยให้เหตุผลว่า

สถานะการณ์ของโลกกำลังคับขัน ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องหาทางออกโดยการยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันยุบสภา แต่ในระหว่างนี้รัฐบาลพระยาพหลกิจยังคงบริหารประเทศต่อไปจนกว่าจะมีรัฐบาลชุดใหม่ หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปผ่านไปแล้ว พ.อ. หลวงพิบูลสงคราม ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี เข้าบริหารประเทศเมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๐ นับเป็นคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๕ ของประเทศไทย

การบริหารประเทศภายใต้รัฐบาลชุดนี้ อาจพิจารณาโดยนิเวเนนาเหตุการก่อนข้างสงบ แต่ทั้งนี้สาเหตุความเป็นผลมาจากการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดของรัฐบาล มีการตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาโทษ นักการเมืองมีการประหารชีวิต นักโทษการเมือง รวบรวม ๑๔ คน มีการจับกุมผู้ต้องหาทางการเมืองอีกมากมาย และบ่อยครั้ง คณะรัฐบาลจึงมีอำนาจเด็ดขาด รัฐบาลชุดนี้บริหารประเทศมาจนถึงวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๓ จึงได้ลาออกเมื่อรัฐบาลแพ้โหวตในรัฐสภา เรื่องพระราชบัญญัติระเบียบราชการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ พ.ศ. ๒๔๘๓ และร่างพระราชบัญญัติโอนมณฑลพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธมณฑล พ.ศ. ๒๔๘๓ หลังจากรัฐบาลของหลวงพิบูลสงครามลาออกไปแล้วจากการชาวเสียงลงคะแนนในรัฐสภา ปรากฏว่าเสียงส่วนใหญ่สนับสนุนนายควง อภัยวงศ์ ให้เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลของนายควง ฯ ได้บริหารประเทศมาจนตลอดระยะเวลาสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนสงครามยุติลง จึงได้ลาออกโดยอ้างว่าได้มีการประกาศสันติภาพแล้ว เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีนิยมแห่งวิถีการ เมืองและ เพื่อเปิดโอกาสใหญ่ที่มีความเหมาะสมแก่การบริหารประเทศสืบต่อไป

ตามแผนการณ์ของผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศได้วางไว้ นั้น จะให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าเสรีไทยนอกประเทศมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อความเชื่อถือของต่างประเทศ แต่ในระหว่างที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ยังเดินทางมาไม่ถึงนั้น จำเป็นต้องมีรัฐบาลบริหารประเทศไปพลางก่อน จึงมอบหมายให้นายทวี บุณยเกตุ เข้าเป็นนายกรัฐมนตรี บริหารประเทศไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง เมื่อ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เดินทางถึงประเทศไทยแล้ว จึงได้เขาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี บริหารประเทศมาจนมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๘๘

เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า สภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ ได้เลือกตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๔๐ และได้มีการขยายอายุของสมาชิกสภาฯ มา ๒ ครั้งแล้ว นับเป็นเวลานานเกินควร สมควรจะได้มีการเลือกตั้งกันใหม่

หลังจากการเลือกตั้งในวันที่ ๒ มกราคม ๒๔๔๕ ปรากฏว่ากลุ่มของนายควง อภัยวงศ์ มีเสียงส่วนมากในสภาผู้แทนราษฎร นายควง ฯ จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี แต่การบริหารประเทศทำได้ไม่นาน ก็ลาออก เนื่องจากเห็นว่าไม่สามารถปฏิบัติตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าจ้างของประชาชนในภาวะคับขัน พ.ศ.๒๔๔๕ ซึ่งรัฐสภาได้ลงมติรับหลักการแล้ว การเสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ อาจพิจารณาได้ว่าเป็นแผนของนายปรีดี พนมยงค์ ที่จะโค่นล้มรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ โดยตรง เพราะเมื่อรัฐบาลชุดนายควงลาออกไปแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๔๕

หลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี ๒๔๔๕ เมื่อ ๕ พฤษภาคม ๒๔๔๕ มีการเลือกตั้งพฤษภาฯ และเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแล้ว นายปรีดี ฯ ก็ได้รับแต่งตั้งให้เขาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีก จนกระทั่งลาออกเมื่อ ๔ มิถุนายน ๒๔๔๕ แต่ก็ได้รับแต่งตั้งให้เขาดำรงตำแหน่งอีกในวันเดียวกัน แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ก็มีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นนั่นคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้สวรรคตด้วยพระแสงปืนเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๔๕ นายปรีดี ฯ จึงได้ลาออกจากตำแหน่งในวันเดียวกันนั่นเอง แต่ก็ได้รับแต่งตั้งให้เขาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีก รัฐบาลชุดนี้บริหารประเทศมาจนถึงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๔๔๕ ก็ลาออกโดยอ้างว่าได้ตรากตรำทำงานมาเป็นเวลานานจนอนามัยได้เสื่อมโทรมลง ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้เต็มที่ หลังจากนั้น พล.ร.ต.ถวัลย์ ช่างนาวาสวัสดิ์ ก็ได้เขาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี บริหารประเทศมาจนถึงวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๔๕๐ ก็ถูกคณะทหารทำรัฐประหารบังคับให้คณะรัฐบาลลาออกจากตำแหน่ง ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ.๒๔๕๐ โดยให้เลิกใช้รัฐธรรมนูญฉบับเดิมเป็นผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพฤษภาฯ ถูกยุบไป

หลังจากรัฐประหารปี ๒๕๕๐ นายควง อภัยวงศ์ โคกคัลมหารบตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง
รัฐบาลของนายควง ฯ บริหารประเทศมาจนถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๑ ก็มีการรัฐประหารโดยคณะทหาร
บังคับให้รัฐบาลของนายควง ฯ ลาออกภายใน ๒๔ ชั่วโมง เมื่อดูการรัฐประหาร ๒๕๕๐ จะได้ประ-
ภาศว่า การรัฐประหารครั้งนี้ก็เพื่อต้องการแก้ไขความเสื่อมโทรมของประเทศทางด้านเศรษฐกิจ ความ
ทุจริตในวงการรัฐบาลหลังสงคราม ประกอบกับการที่รัฐบาลไม่สามารถที่จะทำความกระจ่างแก่
สาธารณชนในกรณีสวรรคตได้ก็ตาม แต่เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งเป็นชนวนให้เกิดการรัฐประหาร
ครั้งนี้ ก็คือการที่ฝ่ายทหารไม่สามารถจะทนต่อการขึ้นมาอำนาจของรัฐบาลพลเรือน ซึ่งมีรัฐสภาหนุนหลัง
อยู่ในขณะนั้นได้ หลังจากการรัฐประหารเป็นผลสำเร็จจงแล้ว จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เขาคำรงตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรีในวันเดียวกันนั่นเอง และจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดที่ ๒๒ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ดำรง
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เรื่อยมา ตลอดระยะเวลาของคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๒๓ - ๒๔ - ๒๕ - ๒๖ - ๒๗ โดย
มีการเปลี่ยนแปลงตัวรัฐมนตรีในคณะ เป็นระยะตลอดมาจนถึงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ จึงได้สิ้นสุดสมัย
ของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม เนื่องจากคณะทหารนำโดย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการ
รัฐประหารยึดอำนาจจาก จอมพล ป.พิบูลสงคราม หลังการรัฐประหาร นายพจน์ สารสิน ได้เขาคำรง
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี บริหารประเทศมาจนมีการเลือกตั้งทั่วไป หลังการเลือกตั้ง พลโทถนอม กิตติขจร
ได้เขาคำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๑ และได้บริหารประเทศมาจนถึงวันที่
๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ จึงได้ลาออกจากตำแหน่ง และในวันเดียวกันนั้นเอง คณะปฏิวัติ นำโดยจอมพล
สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดก็ได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศ เขาควบคุมการบริหารงาน
ของสถาบันทั้งหลายในประเทศ โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เขาคำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จน
กระทั่งถึงแก่อสัญกรรมลง เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๐๖ พล.อ.ถนอม กิตติขจร จึงได้เขาคำรงตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรีอีกครั้ง จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ จอมพลถนอม
กิตติขจร ก็ได้เขาคำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นับเป็นคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๓๒ ทำการบริหารประเทศ
มาจนมีการปฏิวัติเมื่อ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

จากประสบการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย เท่าที่ผ่านมาหลังจากการเปลี่ยนแปลง
การปกครองในปี ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่าลักษณะสำคัญก็คือการขาดเสถียรภาพทางการเมือง
เมืองตลอดมา มีการเปลี่ยนรัฐบาลโดยการใช้อำนาจเข้ายึดอำนาจเป็นปรวากฎการปกติ ซึ่งไม่ช่วย
สร้างพื้นฐานและประสบการณ์ทางการเมือง ที่ถูกต้องให้กับประชาชนชาวไทยเลย ประชาชนชาวไทย
ส่วนใหญ่จึงถือว่าขาดประสบการณ์ และความสามารถทางการเมือง ทั้งนี้อาจวิเคราะห์ได้ว่า
ประการหนึ่ง เป็นเพราะประเทศไทยยังขาดชนชั้นกลางที่เป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง
เพราะนักธุรกิจและพ่อค้าต่าง ๆ เป็นชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวจีนหรือชาว

อินเดียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่สามารถมีบทบาทในทางการเมืองได้ แต่อย่างไรก็ตาม ประการที่สำคัญประการหนึ่งก็คือประชาชนชาวไทย มีความเคยชินกับการถูกปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นเวลานาน ทำให้ขาดประสบการณ์และความสามารถในการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนชาวไทยขาดขนบธรรมเนียมประเพณีอันสำคัญที่ว่า อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทยอีกด้วย ดังนั้น เมื่อประกอบกับผู้ที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ ไม่อาจที่จะสร้างอำนาจอธิปไตยของปวงชนขึ้นในประเทศไทย ทำให้ประชาชนชาวไทย คล้ายกับว่าตกอยู่ใต้อำนาจการปกครองในระบบเดิม แต่เปลี่ยนตัวผู้ปกครองเสีย

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕ นั้น อาจวิเคราะห์ได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงในรูปแบบเท่านั้น หากการเปลี่ยนแปลงที่อำนาจในการปกครองประเทศได้ขยายไปสู่มหาชน ตามอุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงไม่ บรรดาผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้น เป็นบุคคลเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งมีได้เป็นตัวแทนของสังคมส่วนใหญ่ บุคคลกลุ่มนอกลุ่มนี้โดยข้อเท็จจริงก็เป็นบุคคลที่อยู่ในยุคของการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช แต่เป็นกลุ่มบุคคลที่ใฝ่รับอิทธิพลค่านิยมทัศนคติทางการเมือง ตามแบบประเทศตะวันตก บุคคลกลุ่มนี้จึงมุ่งหวังจะเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยให้เหมือนกับของต่างประเทศบาง แตนาสังเกตว่า วิเคราะห์จากพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มบุคคลเหล่านี้แล้ว จะเห็นได้ว่ามิได้มีเจตนาจะเคลื่อนย้ายอำนาจจากพระมหากษัตริย์ไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่เลย เหตุการณ์กลับพิสูจน์แล้วว่า อำนาจในการปกครองประเทศได้ถูกย้ายจากพระมหากษัตริย์ไปสู่กลุ่มข้าราชการชั้นสูง ซึ่งเป็นผู้ปกครองประเทศ

ดังนั้น เมื่อการเริ่มต้นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้ดำเนินไปในทิศทางที่มิได้เป็นไปในแนวทางของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงแล้ว ผลที่เกิดขึ้นตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ก็ได้ดำเนินไปในแนวทางที่เป็นประชาธิปไตยอย่างไม่สมบูรณ์ตามที่ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ ได้ ประกาศเจตนารมย์ไว้

การยึดตัวบุคคลเหนือหลักการ

จากการวิเคราะห์เหตุการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย ที่ผ่านมาในตอนที่แล้ว จะแสดงให้เห็นสภาพการเมืองของไทยได้ว่า เป็นลักษณะของการยึดตัวบุคคลเหนือหลักการ หมายถึงว่าในการเมืองของไทยนั้น มิได้ยึดหลักการหรืออุดมการณ์เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการทางการเมือง เช่นในต่างประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตย การเมืองของไทยกลับเป็นไปในลักษณะที่ว่า ตัวบุคคลมีความสำคัญเหนือหลักการ นโยบายที่จะได้รับการปฏิบัติก็มักเป็นนโยบายของผู้นำประเทศแต่ละคน มิใช่นโยบายหรือหลักการที่เห็นพ้องต้องกันในสังคม

จากประวัติศาสตร์การเมืองของไทย ตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ อันเป็นปีที่เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ หากเราจะวิเคราะห์แล้วจะเห็นถึงลักษณะดังกล่าวนี้อย่างชัดเจน การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕ ถึงแม้จะประกาศว่าใช้หลัก ๖ ประการ เป็นหลักในการดำเนินการปกครองประเทศก็ตาม แต่จากเหตุการณ์ต่อมาที่พิสูจน์แล้วว่าคณะราษฎรมิได้ยึดหลักการดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการปกครองประเทศในเวลาต่อมาเลย ตรงข้ามการปฏิบัติ มักเป็นไปตามนโยบายของผู้นำในระยะเวลาหนึ่ง ๆ มากกว่า จะเห็นได้ว่าบุคคลสำคัญซึ่งเป็นผู้นำกำหนดวิถีทางการเมือง ของการเมืองไทยในระยะต้นของระบอบประชาธิปไตยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็คือ นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎร ซึ่งเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ยังมีส่วนอย่างมากในการกำหนดวิถีทางการเมืองของไทย ต่อมาอีกเป็นเวลากว่า ๑๐ ปี การล้มลุกคลุกคลานของคณะรัฐมนตรีชุดต่าง ๆ ในระยะต้น ๆ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากกลยุทธ์ทางการเมืองของบุคคลผู้ช่วย

หลังจากพระยาพหลฯ ช่วยรักษาสถานะการณ์ในฐานะที่เคารพเชื่อฟังของบรรดาทหาร อยู่ชั่วระยะหนึ่งแล้ว ก็ได้จับชีวิตทางการเมืองไป เปิดโอกาสให้บุคคลผู้หนึ่งคือหลวงพิบูลสงคราม ซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังขึ้นมาจากการปราบกบฏบวรเดช เป็นผลสำเร็จ เข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองของประเทศไทยในเวลาต่อมา บุคคลผู้นี้เป็นตัวอย่างอันดีในการสนับสนุน

ลักษณะการเมืองไทยที่ว่า ชีวักบุคคลเหนือหลักการ เมื่อวิเคราะห์จากการบริหารประเทศของเขา ซึ่งได้ครองอำนาจในการเมืองของไทยเป็นเวลานาน ตลอดระยะเวลาเหล่านั้น อาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยถูกปกครองโดยนโยบายของจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีชนนโยบายของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ นโยบายของผู้นำประเทศ จะต้องได้รับการตอบสนองจากประชาชนทั่วไป ซึ่งทั้งนี้ รัฐบาลจะพยายามปฏิบัติทุกวิถีทาง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของผู้นำ ถึงแม้จะต้องใช้การบังคับทั้งทางกฎหมายและทางอื่นก็ตาม

หลังจากยุคของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งสิ้นสุดลงในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ โดยการรัฐประหาร นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แล้ว ก็ถึงยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้ทำการปกครองประเทศโดยใช้อำนาจเด็ดขาดมารวม ๑๐ ปี เช่นกัน การปกครองในยุคจอมพลสฤษดิ์ นี้ก็เรียกได้ว่าเป็นการปกครองโดยตัวบุคคลเหนือหลักการเช่นกัน การปกครองในระยะเวลาที่กล่าวนี้ เป็นการปกครองที่ใช้อบรมนุญการปกครองราชอาณาจักร ๒๕๐๒ เป็นหลักในการปกครองประเทศ การประกาศหยุดยั้งการค้า การระงับเงินทั่วประเทศ เป็นการมอบอำนาจให้หัวหน้าคณะปฏิวัติตัดสินใจสิ่งการใด ๆ ได้ในเมื่อพิจารณาเห็นว่าเป็นการกระทำที่จำเป็น เพื่อความมั่นคง ปลอดภัยของ ประเทศ ^{๗๓} ดังนั้นการปกครองในช่วงระยะเวลาที่จึงอาจกล่าวได้ว่า วนอยู่กับการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าคณะปฏิวัติแต่เพียงผู้เดียว ในทางความเป็นจริง การกำหนดวิถีทางในการปกครองประเทศ หน่วยอำนาจอื่นหรือสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ ไม่มีบทบาทสำคัญในการวางนโยบายหรือมีส่วนในการกำหนดวิถีทางในการปกครองประเทศแต่อย่างใด ความประสงค์ของผู้นำที่มุ่งอำนาจการปกครองมอบอยู่เหนือหลักการใด ๆ ทั้งสิ้น พิจารณาได้จากคำกล่าวของนายพลของคณะรัฐประหาร เช่นการตั้งหน่วยงานใหม่ หรือโอนหน่วยงานจากกระทรวงทบวงกรมอื่นเข้ามาอยู่ใน

๗๓. ม.๑๗ อบรมนุญการปกครองราชอาณาจักรไทย ๒๕๐๒

อำนาจของนายกรัฐมนตรีโดยตรง โดยการโอนหน่วยงานดังกล่าวมาสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำให้นายกรัฐมนตรี เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาหน่วยงานนั้น ๆ

การวิเคราะห์ถึงลักษณะทั่วไปของการ เมืองที่ว่า การ เมืองของไทยมีลักษณะสำคัญ คือการยึดตัวบุคคลเหนือหลักการนั้น จะพิจารณาให้ชัดเจนอีกแห่งหนึ่ง เมื่อเราพิจารณาจากลักษณะของพรรคการเมืองในประเทศไทย

โดยปกติตามลักษณะทั่วไปของพรรคการเมืองในประเทศไทยนั้น ประเทศไทย จะมีพรรคการเมืองมากหรือน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การแบ่งแยกของชนชั้นต่าง ๆ ในประเทศนั้นๆ ซึ่งจะทำให้เกิดกลุ่มชนต่าง ๆ รวมตัวกันเข้า เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชนชั้นของตน ในขณะที่เดียวกันก็ปรากฏว่าความแตกต่างในผลประโยชน์ทำให้เกิดความแตกแยกกันในแนวความคิดได้ เพราะการรวมกลุ่มชนที่มีผลประโยชน์คล้ายคลึงกัน เพื่อทำการต่อสู้และรักษาผลประโยชน์ของตนนั้น ย่อมเป็นที่มาอย่างหนึ่งของการก่อให้เกิดพรรคการเมืองขึ้น

แต่สำหรับการ เมืองในประเทศไทย ซึ่งมีพื้นฐานทางการเมืองแตกต่างออกไป จากในต่างประเทศ นั้น ลักษณะของพรรคการเมืองได้แตกต่างออกไป ในการปกครองของประเทศไทยนั้น ยังขาดพลังมหาชนสนับสนุน ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์และความสามารถทางการเมือง แม้ว่าในบางสมัยจะมีพรรคการเมืองใหญ่ที่สามารถคุมเสียงข้างมากในรัฐสภาได้ แต่ลักษณะเหล่านี้ก็มีได้มาจากความถูกต้องตามหลักการของระบบพรรคการเมืองแบบตะวันตก จึงทำให้สมาชิกภายในพรรคนั้นแตกแยกกันเป็นหลายกลุ่ม ซึ่งเมื่อใดมีเหตุขัดแย้งกัน ก็จะแยกไปตั้งพรรคการเมืองใหม่ ลักษณะทั่วไปของพรรคการเมืองของไทยนั้น เหตุที่สมาชิกพรรคการเมืองจะสนับสนุนนโยบายหรืออุดมการณ์ของพรรคตนเป็นสำคัญ กลับให้การสนับสนุนหัวหน้าพรรคเป็นส่วนตัว โดยไม่มีอุดมการณ์หรือนโยบายที่แน่นอน ^(๗๔) ดังนั้น พรรคการเมืองของไทยจึงไม่มีลักษณะตามความหมาย

(๗๔) เชาวส์กี สุกสถาภา. พรรคการเมือง. (พระนคร: บริษัทสหสยามพัฒนาจำกัด, ๒๕๑๑) หน้า ๒๓๘.

๕๓๓

ตอบแทน อาจเห็นได้ไม่ยากนักในรัฐบาลชุดที่แล้ว ๆ มา ความมุ่งอยากดังที่กล่าวนี้ปรากฏอย่างแจ่ม
ชัดในรัฐบาลชุดจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก่อนการรัฐประหาร ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ ซึ่งจอมพล ป.
พิบูลสงคราม ได้ใช้พรรคเสรีมนังคศิลา เป็นอุปกรณ์สำคัญในการคุมอำนาจทางการเมืองตลอดมา
จนในที่สุดของถูกรัฐประหารจนต้องหลบหนีออกนอกประเทศไป

สรุป

เมื่อวิเคราะห์ถึงลักษณะการเมืองของไทยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕ มาจนถึงปัจจุบันจะเห็นว่า นอกจากลักษณะการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ดังที่กล่าวมาแล้ว ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งจะพบได้ก็คือ การยึดตัวบุคคลเหนือหลักการ ทั้งนี้เนื่องจากรากฐานอำนาจในการปกครองมิได้มาจากประชาชน แต่อยู่ที่กลุ่มผู้นำทางการเมือง ดังนั้น ผลต่อมาจึงปรากฏว่าการเมืองของไทยดำเนินไปในแนวทางที่ผิดแผกไปจากระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตก การเมืองของไทย แทนที่จะยึดถือหลักการหรือนโยบาย เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการปกครองประเทศ กลับยึดตัวบุคคลผู้มีอำนาจเป็นหลัก ทำให้การเมืองของไทยต้องตกอยู่ใต้การปกครองโดยตัวบุคคลที่มีอำนาจส่วนตัวเป็นระยะ ๆ ตลอดมา ถึงแม้ในพรรคการเมืองต่าง ๆ ก็เช่นกัน แทนที่จะยึดนโยบายของพรรคเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินการเมือง กลับยึดหัวหน้าพรรคหรือผู้มีอำนาจในประเทศเป็นหลัก เนื่องจากบุคคลเหล่านี้สามารถให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่นักการเมืองเหล่านี้ได้ การเมืองของไทยคงจะมีลักษณะเช่นนี้ต่อไปอีกนาน หากการเมืองของไทยยังเป็นเรื่องผูกขาดเฉพาะกลุ่มคนส่วนน้อยอย่างที่เห็นมาในอดีต โดยที่เรายังไม่คิดหาทางแก้ไขเพื่อให้การเมืองของไทยเป็นเรื่องของชนชาวไทยทุกคนต่อไปในอนาคต